
Peter Pavel Vergerij ml.

Jakob Müller

P. P. Vergerij (1498–1565) je za slovensko literarno zgodovino in jezikoslovje sporna osebnost. Trubar je leta 1557 v Novem testamentu 1 zapisal: »G. Vergerius je poleg Boga prvi in najiminentnejši povzročitelj, da se je začelo tole prevajanje«, po drugi strani pa velja Vergerij za prvega zagovornika slovenske jezikovne združitve s Hrvati oz. južnimi Slovani, torej za ideologa slovenske narodne samoukinitve.

Ob 400-letnici Vergerijevega rojstva je bila 1. in 2. oktobra 1998 v Kopru mednarodna znanstvena konferenca, na kateri so sodelovali slovenski, hrvaški in italijanski zgodovinarji pa tudi literarni zgodovinar, jezikoslovka, filozofinja, bibliograf in teolog. Nekateri od njih so poudarjali Vergerijeve slovenske zasluge, njegov jezikovni nazor pa je ostal precej v ozadju.

Slovencev je nastopilo pet. **France Martin Dolinar** je v referatu o Vergerijevem vplivu na Trubarja navedel Toporišiča, da za skupni jezik Slovencev, Hrvatov in Bošnjakov ni bilo osnov. Po akad. **Jožetu Pogačnika** je P. P. Vergerij pojmoval slovenščino kot narečje, vendar da ga je Trubar kmalu prepričal o samostojnosti slovenskega jezika. Vzroke za negativno podobo Vergerija v slovenski znanosti pa vidi Pogačnik v slovenski katoliškosti oziroma narodni zavesti, zato so odklanjali protestanta in tujca – Italijana. Teza seveda ne drži. Negativno sliko Vergerija sta na podlagi arhivskih dokumentov izoblikovala Ch. F. Schnurrer 1799 in Th. Elze, oba protestantska pastora in Neslovenca. Slovenski literarni zgodovinarji, jezikoslovci in publicisti so njune trditve samo prevzemali. Edina izjema je zgodovinar Josip Gruden 1909, katoliški duhovnik, ki je Vergeriju izjemno naklonjen, še posebej pa poudarja, da je glede jezika imel Vergerij širše obzorje kakor Trubar in nemški plemiči, ki so hoteli imeti prevod v kranjskem dialektu, ne glede na pravilnost in čistost. **Mihael Glavan** je poročal o Vergerijevem deležu pri štirih slovenskih tiskih iz leta 1555: Matevžu, Katekizmu, Abecedariju in Molitvi, o njegovih latinskih delih, ki jih hrani NUK, v referatu ni bilo slišati. **Salvator Žitko** je v referatu o reformaciji v Istri poudaril Vergerijeve neposredne stike tudi s preprostimi, večinoma slovanskim ljudstvom ter povezanost protestantizma in glagoljaštva – slednje bi bilo treba, kljub glagoljašu Štefanu Konzulu, šele dokazati. V zvezi z Vergerijevim znanjem slovenščine je omenil Ščave v Čukli, zaselku vasi Raven oziroma Sv. Peter nedaleč od Sečovelj, kjer so imeli Vergeriji družinsko posestvo. Domnevo je nekritično povzel verjetno po Fulviu Tomizzu. **Francka Premk** je na nadznanstveni višini referirala o

duhovnem bratstvu v evropskih širinah ter o domnevnem vplivu P. P. Vergerija na Trubarjevo Cerkovno ordningo prek knjige furlanskega duhovnika Pranterja.

Od Hrvatov so nastopili štirje. **Ljerka Schiffler** je poročala o filozofskih in teoloških predstavah P. P. Vergerija v zvezi s človekom, Bogom, zakonom itd. **Aleksandar Stipčević** je v Vergerijevem delu All' Inquisitore 1559 komentiral dejstvo, da na indeksu prepovedanih knjig ni bilo glagoljašev – vendar bi bilo potrebno krivoverstvo glagoljašev šele dokazati. **Alojz Jembrih** je poročal o Vergerijevih prizadevanjih za hrvaško in slovensko prevajanje biblijskih besedil, ob tem pa brez kritičnega pomisleka navedel sicer znano trditev hrvaške literarne zgodovine, da Trubar brez Vergerija ne bi postal to, kar je. **Stanko Jambrej** je analiziral avtorsko sporno Rasgovaragnie 1555 in ga na osnovi nekaterih stilnih in vsebinskih sestavin skušal povezati z Vergerijem.

Jambreju podobne ideje o Vergeriju kot kritiku katoliških verskih oblik na sociološki, pravni in politični ravni, ne pa toliko na ravni abstraktnih teoloških resnic, je navajala v svojem referatu Italijanka **Michela Catto**. O slovanski liturgiji oziroma uporabi ilirskega liturgičnega jezika v Istri v 16. stoletju je poročal **Giuseppe Trebbi**: v puljski škofiji so slovanske obrede ovirali, v poreški in koprski pa tolerirali. **Silvano Cavazza** je pregledno poročal o Vergerijevih pismih in tiskih, povezanih z rodnim Koprom. V razpravi je nekdo od italijanskih zgodovinarjev trdil, da je Vergerij nasprotoval Trubarjevemu pridiganju v slovenščini v okoljih, ki niso bila etnično čista. Ob tem se je skliceval prav na S. Cavazzo in omenil zbornik L' Umanesimo in Istria, 1983, kjer pa trditve nisem zasledil. **Antonio Miculian** je poročal o protireformaciji v Istri, **Giovanna Paolino** pa o Vergerijevem škofovskem nasledniku Tommasu Stellu.

Na konferenci sta bili predstavljeni tudi dve knjigi: buzetski reprint Govorenje veletrudno (Benefitium Christi), ki ga je prevedel Štefan Konzul in je zadnji tisk slovenske, hrvaške in cirilske tiskarne v Urachu, ter knjiga Andrea dell Colla L' *Inquisizione nel patriarati e diocesi di Aquileia 1557–1559*, ki jo je oktobra 1998 izdala tržaška univerza. V njej je objavljeno arhivsko gradivo o inkvizicijskih procesih v oglejski patriarhiji ter vsebuje precej podatkov o P. P. Vergeriju in Š. Konzulu, ki da je deloval tudi v Huminu v Karniji ter v Beljaku.

Na drugem delu konference o P. P. Vergeriju sredi oktobra v Čedadu so nastopali nekateri referenti iz Kopra ter nekateri drugi referenti, med njimi tudi Fulvio Tomizza, sicer romanopisec, toda eden od najbolj temeljitih poznavalcev Vergerijevih del in življenja.

Na konferenci v Kopru je bilo poskrbljeno za simultano prevajanje. Nacionalna sramota je, da se na podobnih simpozijih v Ljubljani, tudi takih, ki jih plača Ministrstvo za znanost in tehnologijo ali Ministrstvo za kulturo, organizira pa tudi ZRC SAZU –

uporablja le kak tuji jezik. Za tudi sicer odlično organizacijo konference v Kopru zasluži posebno pohvalo glavni organizator Darko Darovec.